

У С К О К Ј А Н К О .

Приповијетка из црногорског живота.

VII.

(Наставак.)

Пошто се обредите ракијом, започе сердар из тиха, а све од почетка, како је удесио Јанка и прихватио га и шта је послје с њим било, па заврши :

„Ето, браћо, чусте! Јуначки ми замијени Милуна, те ми је он данас усред срца! А мво ми бјеше како га видјех; пешто ми га крв дава. А и он, сиромаш, душом бјеше припоноу узв нас, одмах с почетка, но зазор му бјеше, шта-ли, да остане, те наваљиваше „водите ме к Владци! — и ја га поведох на злп пут његов!“

„Не тако, сердаре!“ умијеша се Озрнић. „Да ли најје часније но њ, што је одмах примио црногорско крштење, без којегга се ви рођени Црногорац не убраја међу луде? Ако преболи, биће наш. — наш као да му је од Косова темељ овдје. Ако му би суђено да овако умре, није му ни тада криво, јер ред је мрјети, а љешне овако но женски!“

Сви потврдише да је тако.

Озрнић стаде пребирати за кодавом, говорећи : „баш бјех и заборавно, но се сад сјетих! Довно сам нешто, као нека иконица шта ли је, те му остаде код нас... Оно, како смо га свлачили, па му је длаке неко са грудя, ево видите!“

То рекавши предаде сердару мало платно, објешено о тракама.

„Икона, ја шта!“ рече сердар немарно, па је даде Стави.

Дјвојка се загледа у Елвирину слику.

„Ја бих рад видјети рањеника!“ рече Спасоје, се-стрић сердарев.

„И ја!“ понови свака.

„Па слате!“ рече медик, који је дотле муче сједио. Сви усталоше и пођоше за медиком, у преграду.

Јанко се зачуди видјевши гдје тољакo људи у то доба к њему долази.

„Ово су пријатељи моји, дошап на пиће, па су радн да се познаду с тобом, Јанкуца!“ рече сердар, па се саже и потра га по челу.

„Једнога већ познаје!“ рече Озрнић, сагнувши се и љубећи се с њим.

„А како он?“

„Добро!“ одговори Јанко.

„Црногорац! Бога ми!“ рече Спасоје, усхићен. „Чу ли га како рече : „добро!“

„Ама соко, чоче!“ прихвати Озрнић. „Рекао сам вам пријед на в сад, као да је међу нама някао, и то један од поболњих!“

„А да није соко не би ти узети амо.“ прихвати други.

„Некате! загнули смо га!“ рече сердар, узврћући му једнако косу.

Медик му сад раздрџи груды, скиде мелеме са рана, па их стаде показивати људима и објашњивати им.

Сви се нагоше да га виде.

Чудан тај призор, достојан вјеште кичице, како го-

мила Црногораца стоји око рањеника, а женска им дучем свјетјети.

Док су се она тамо бавили, Става је гледала слику. Најирје гледаше радознав, са избуљенијем очима, па што да з е гледаше чехо јој се поче мрштити, и, најзад, са набраним обрвама сави слику и обави је траком, па је зајдеде за пас.

„Шта је то, Стаке?“ запата је мати, улазећи из авије.

„Па некаква амајлија, шта ли, Јанкова. Довно је Озрнић. Бјеше му тамо остака!“

„Живни, дијете моје, живни, да постављамо. Врјеме је већ, мим, да се вечера Малица! камо је, камо луди Ве је Милуна?“

„Тамо су сви, и мали ће бити с њима.“

„Ово ће изгорјети, стрна, Бога ми!“ рекај дјетићи. Мати и кћи брзо поставише двије обруге трезе, једну до друге.

У то и људи сви у гомили, дођоше из преграде. Мати је Милуна шапо пред њима носећи луч.

„Дај, Спасоје и ти Лука, растаките, па да се сјече!“ рече сердар.

Момчи живо дохватише рањиве за дебли крај, па овако црковноу браве положише на трезе и изнукоше из њих рањиве. То је учињено у трен, као за окладу.

„Та пожеве, ножеве амо!“ гукну Пејо.

Става китро дохвати са оружанице јатаган, па га даде рођаку, а Петар Цеклићанин извуче свој, па га даде Луца.

Сад стаде оштрајех гвожђа по пеницу. Цијепаду на измјену и живо. Окодо стојаху сви, па и женске. Милуноу је сав обрачичић поштрапан био. Она два дјетића промолчи главе кроз коло чељади, па гледаху са насладом.

„Ха, то ми је крешто најмилије!“ рече медик улазећи.

„А како није?“ рече један дјетић, па се тако смијешно обљану, да се сви насмијаше.

„Е, Боже нозоми!“ рече сердар скинувши капу.

Сви се прекрстише но неколико пута, па онда посједаше.

„Ма што ти, Цупа, не проговорп љавоље, ноћас, као да ти се језик свијесно?“ зајдеде га сердар, пошто неколико заложисше.

„Можда си погоднио; даму му га обљижеш!“ прихвати шура сердарев.

„Хоћу валаж! На, па наздрави!“ рече Пејо пруживши му прву чашу.

Цупа не хтје, као из почастп према Петру, но махну главом на сердара да да чашу шури.

„Држ кад ти козу! . . . Ти си брат Радојево; мво сп ми с њега, а да ис с тебе!“

Овај се насмија, прирвину у пласу то, па стаде наадржавати. Китио је п разлео, ја мими, по сати. У

наздравици је поменуо старо пријатељство и паговену како ће се и даље уздржати. А, као из дјаске, нешто то би се могло разумјети како би се боље свезало то пријатељство.

Људи се изредиле вином, па претметнуше разговор. Стана слушајући здравцу, највише сва погрвеше као жераница. па ублијеђе ка крица. Она је трчкавала и што није треба било, само да се једвако у послу ваје.

Људи се диглоше да напуне мјесто млађима, па посјелаше око огња.

Сердар наведе говор на стара времена и јување, па вјешто срину причаће и помену претке готово свакојега свога званце. Управ великом вјештином — као што умију Црногорци, особито старији — као да је то само од себе текло и просто говор на то навео. А Црногорцу свакоме, милије је кад му за старе његове лјепело збориш, милије му је то сто пута, но да њега хвалиш.

И гости се одужише сердару, помпавију витешка дјела његовијех, а његова на по се.

Пошто се доста напричаше, сердар ће:
„Залуду је све веселе без pjesме. Спасоје, дану је дну, онако како ти умијеш Дијете дохвати те гусле!“

Она два клупчића, Милица и Стана, све четворо потекше к оружаним, крај које висирају гусле.

Спасоје се нећкао, — испречавао да не умије, да је прозео и т. д. као што је већ обичај, кад некога нукају. Па кад га се већ сити намолупе, узе их и стаде гудјети без појала.

„Коју ћу?“ зашита.

„Коју умијеш најбоље!“ одговори сердар.

„Даву ону о Бају Пивзавину!“ рече Петар.

„Ону, ону“ повикаше остали.

Момче одиже главу, превру очам, па спустивши вјеће на њих, поче pjesму.

Медик се полако диже, па оде к рањенику. Стане оде за њим. Остали сви остадоше мирно. Све утоли у кући. Људи, пушећи, гледаху преда се. Баба узела Милуна на крило па најерица мало главу. Милица сјела на ковчет, па насловна главу на руке. Она два клупчића стајаху уз кревет, са зинутим устима.

А pjesма, дивна српска pjesма, дигну се из момачкијех снажијех груди, — спасатељица вила из чистога дожњита.

(Наставље се.)

C. M.

Океанида Прометеј.

ВЕШТАЧКА ТРАГЕДИЈА.

CRNE GORE По Волицену.

Посрбник NOJEVIĆ
Филип Ј. Јовачевић.

(Настава.)

Прва Океанида.

О укроти гордост, а памети
Паучи се из несреће своје!
Што смионо говор може? Мени
Грозна језа обуваћа груди —
Страх ужасан рад' судбине твоје:
Кад ћеш једном обаврет' се моји
И погледат' луку твојих јада!
Крониду је неприближно биће,
А ерце му тамно, оворјезо.

Прометеј.

Ја знам, Кронид онај је небесни,
Затворену он правцу држи;
Ма удри ли у њега првога
Први удар он ће попитати:
На стару ће заборавит' ербу;
У љубави и у пријатељству
Нувна чешко вратиће се к мени.

Друга Океанида.

О откри нам све тако по танко!
Шта си богу Зеуу скривао
Том срамотно да те мучко муча?
О говори, ако мож' без бола!

Прометеј.

Ког бича неповола вију,
Зло је њему говорит' о томе,
Зло и мучат' — обоје га божи!

У почетку, у вријеме страшне

Зајевине међу боговима —

Када једни шаху срушит' Крона

А на престо дигнути Зеуса,

Други онет не хоћаху нида

На овога да остане царство —

У почетку, у вријеме ово

Залуду сам свјетоло! Титане,

Пород неба и земље; никада

Не могах их увјерити. Они

Ругаху се вјештачком хитрином,

И мишаху на свалу добини.

А мени је мајка ми Тамида,

Или Гаја, будућност прорекла

И казала: не свалом и спалом

Но душастом добитник ће царство

Задобити. Ја им оно кажа,

Ал' ми они оврауше главу.

Тад ја мисли, па на једну смисли:

Сјевајућ' се, што ми рече мајка,

Ја остани веселоме богу

Друг при руди. На моје ријечи

Проздрјевеше тартарова жвала

Старог Крона и његово друштво.

А тирани богова залуду

Ову моју наградио ми је

Тешком алсом. Да, наравна ствар је:

Сви владари тирани боуду

Понавише с тога, што се ангда
Пријатељу повјерити не ће.
Пита ли мо и још когод: рашта
На ове мо муко ударио? —
Ја ћу рећи: тек је на очански
Трон ступио, ста' је дјелити
Боговина части и гостинста,
А за људе сиротко се није
Не ставио; шта нише је шбио
Све вишоко сјеме утријети
А створити друге, и пчко се
Осам мене томе не оприје.
Ја с' усудиш; снаош човјеканство,
Да срушио у хад не потоне.
То је узрок што под овим игом
Трпим боли и подноси муке —
Тешке мучај', страшне погледасти!

П р а в а О к е а н и д а.

Од камена срце је оное,
Прометеју, ко болове твоје
Не осјећа! Никад се не надах
То видјети, а гледајућ' тешке
Од жалости умиру ми груди.

П р о м е т е ј.

Да, и још ме жаоо пријатеља!

Д р у г а О к е а н и д а.

Ти не каза овше, по што рече?

П р о м е т е ј.

Ја обратиш погледе људима
На судбину.

Д р у г а О к е а н и д а.

А којим начином?

Прометеју, слађену палу вргох им у душу.

П р а в а О к е а н и д а.

Тим велико добро даде људма!

И огад им затим подјолах.

Д р у г а О к е а н и д а.

И жар отња она већ имају!

П р о м е т е ј.

Јш вјештине мисто право њаме.

Д р у г а О к е а н и д а.

И Зеус те ради тога казни?

П р о м е т е ј.

Ка' што видиш; и никад ме кривик
На слободу он пуштити не ће!

Д р у г а О к е а н и д а.

Шта? зар јаду твоме не предвиђаш
Још никакво границе?

П р о м е т е ј.

Већ оноем казв буде мило.

П р а в а О к е а н и д а.

Буде мило? Шта се надаш? Ити
Пе апач болни да си згријошио?

Но мимом! пријеца' те не ћу
Мољкањем да ми јадо причам;
Већ се мучи да се како спасења!

П р о м е т е ј.

Комо ного паван мреже стоје,
Даво му је давати салјето.
И ушити оне, те су пучетом
Паворени мрежом ухањени,
Али мени све бјесне позвао
И од прије; наворило ја сам

Згријешно, то пореди не ћу.
Понагајућ' људма без помоћи
Остао сам. Ипак не во надах,
Да ћу такву казни заслужити —
На тој голој, на пустој стјени,
На врлету — на уклани свјетлу!
Али гута носка је за мук!
А ви други овамо, овамо,
Да чујете, да разумијете
Будућности ужас и судбину!
Добро дошло у печали мојој
Понајнице! Носрећа се тако
Често ската од срца до срца.

Д р у г а О к е а н и д а.

Са чинија придатах коција,
Које су нас кроз итвичије царство
Ту довеле, ми смо сашле, твоју
Да судбину чујемо и с тобом
Да ишачемо. Ево нас код тебе!

О к е а н.

(својим на позорницу.)

Ево и ја дадемога пуча
На крај пријека! Брзи, разудани,
Ма посушши кољ ме догна овше,
Прометеју; о ме твоја судба
Жаловито у срце дпринула.
До душе ми и дужност је била,
Лет' смо срдили, али не толико,
Када је, што ја другог немам
Кло тебе драва пријатеља.
Црлом ћу ти оно ионазати,
Зар не љубим — ја ирзичи брбљањем.
Зато збори, у чему ти могу
На разудн бити; видјешем,
Од свих твојих пријатеља, да је
Океанос најваљаниј' за те.

П р о м е т е ј.

На судбину мојој јада и ти
Дојеши! Шта? Како си мога?
Твоју вољу, валонито море,
Оставити и кренути на пут,
Моју граду судбину да видиш
И да мени са мном сажалужен?...
Гледај ову салку!... Пријатеља,
Воја га је дига' на гостинство,
Зеус овом муком награђива!

О к е а н.

Видим добро, Прометеју; за то
Разборита ја те савјетujem:
Понај себе и оцамета се!
Јер и ако на вниени влада
Зеус, — омет твоје опитре рјеч
Чуће, на ћем допуцати мук!
Тако границ, да ће ти се оно,
Које трпши, ирвачком чинити.
Носретнило, зато гњес обуздај
И из јада моли за спасења!
О кад би ми савјет посудило!
Но ударај у живац, јер видиш
Без тринце владар је на власт;
Што ја могу идем, и тражиљу,
Не бих ли ти муке ублажио;
А ти ирпури, вемој приконтити!
Шта? да' не знаш, што знад те ба:
Људ се језак на зуб посјече.

П р о м е т е ј.

О достојан зависти, без казне,
Који јеси, и који би гадар
Са мном био свеклово! — мави,
Но брши се за ово! Назвао
Ти га не ба емлогати мога!

Он је драак! — Но се брину само,
Да тим себа не нанесу крива.

О к е а н.

Најста се много више брилем
За остале, но за себе сами.
Ал' ме немој од намери враћат;
Ја се надам умолит Зеуса,
Да те ових опрости окова.

Пр о м е т е ј.

Добро воље не манка ти, видим,
Ја то знам и еалну вада;
Ма се сада не мучи бадава.
Кол'ко год би пишо и желно,
Мени онет не ба помогао,
Буди миран и слобода на' си;
Јер ја не бит никад рада био,
Ка' што трпам ја, и многе друге
Да несрећа тако неса сува.
О не! — Мене зуре боли судба
Мога брата Атланта, далеког
У истоју који на дејима
Држи ступце земље и небеса.
А и онај у сињам Блиским,
Те ставије, сиа Тетиде, коме
Ото глава је сила обуздава
Кад се диже, с отровних зубова
Сиптајући проплет на богове, —
Дивљи Тлеон; из његових очи
Страшна свијетлост прасну, да небесни
Трон тирава ушпиги. И тада
Гром Зеусов погоди црквици
Духом ватре горда хвалосавца;
Удари га, срце му пггоре,
На земљу га обори. Сад слаба,
Наказана слика у утроби
Етне стоји, а Хеајист озгор
Чекићима наковане туче —
Тамо, је ће жерва у кулању
Потопити равни Сицилије.

Тако хути гнев дивљег Тлеона
Из отњених полава изавиру
У ломљави горућом пушљавом,
Но марени колико га муња
Божанствена убила, спржала.
Ма ти носи духа, ти не требаш
Мог наука, но се чувај мудро,
А ја моју сношњу судбину
Док не свргнем с ума бојну србу.

О к е а н.

А зар не зван, Прометеју, често
Добра ријеч србу ублажује?

Пр о м е т е ј.

Када чопек у угодно вријеме
Срце блажи, сидом жар но гаси.

О к е а н.

Ал' брижљиво покупати, шта би,
Де капи ми, шкоде нанијело?

Пр о м е т е ј.
Трпх би био залудан, а срца
Беснаметна доброта!

О к е а н.

Пушти ме
С те бољјести да бољдем: мудро
Није еајде посве мудар бити.

Пр о м е т е ј.

И то би ми пауло на главу!

О к е а н.

Ти ме тајем дакле дома ћераш?

Пр о м е т е ј.

Јербо бих те узнесрети мога.

О к е а н.

О строгости нова господара!

Пр о м е т е ј.

Да, чувај се, да га не ражкутин!

О к е а н.

Несрећа је твоја мој учитељ,

Пр о м е т е ј.

Овда мачи, а ту миса' храни!

О к е а н.

Твоја ријеч сиремна ме је наша:
Утроби она мој крилати коњу
Звуше се далеког путањом
По вадуху, док у кутни харов
Учораче ного не провије
(Ишвезе међу стјебена)

Пр ва О к е а н и да.

О! како те жални, Прометеју!
Ту не даво и ја сам виједа
Ветрова Атланта, ће трин
Бојко србе каргано бреме:
Нико Океане ушпигом сингом
Свод небеси на лажима држи.

Хук сломљени мора с пљам јечане,
А дубине, ужасне пронасти
Приво Хада испитијалу; свети
Сви влатори, пули савзашања,
Бесва тужни удег ларплату. —
И нама је тако нешто поток
Горних суза оклавно лице
Ради тебе. А уз нас је свали:
Колдасово дјевине и Салтн,
И биство немце Азијата,
И швјот људки жарке Арабије
И све што је на Кавказу дуна:
Човјечанство цијепо у грчком
Удеу ти саучења има.

(Наставиће се).

У ч и т е љ е в Р а б о ш.

Биљени Филип Ј. Ковачевић.

(Наставак).

IV.

Бог је дао ћесту оца и матер п тиме је јасно показао,
ка има водити бригу о његовом одгоју. Отад п мајка позвана
су да од своје ћесте учине добре људе; свакоји недостатак
у томе смртни је грјех, који пада на њихову душу. Јер ко

пасиво и пасивно живи, па је занемари, поврнеће је бојку
природу смећујући јој тиме, да не може ни своје слободно
дјеловање вршити.

Тако често виши аутори, а ми се држемо њих, ако појат
меса.

До душе, човјечија природа увијек је на зло савољсна, па кад би јој допустили да врши своје слободно дјеловање, да се бајаи не отргнујемо о њу, мјесто другачија, у жељу смислу рјешава, добила би смо од ње разне „замјале каринора. Него, попут примитивног вистакига, ми не смијемо забравити, да се у човјека зрада и свекре највишег побесни ствара. Бојаја преумудрост и самоугодност огледају се у нашој чежњи за знањем и вјештином. А негова бескрјанна доброта у нашој жељи да будемо морални. Ова жеља може се отвариати само добрим одгојем, иначе остаје за вазада „празна жеља. Отца и мајка, као први и најближи васпитавајући, треба да се на вријеме заузму тиме узгојем онога свога порода. Јер ако ми је дужност оће, као људима, да ошју и сладе, тим жеља мора ми бити, да и мене и одгају. Знање своје дуготке учитеља, вјештина, ако хоће, баш и знама, али морални живот, овај те ћемо последице до поштења карактера развијати, тражимо од родитеља; они су најпрви дужни, да нам основе тога карактера у срца засаде.

То је прва и највећина дужност свакојега оца и мајке. Отца и мајка треба да у једнакој мјери одгају своју ћеду; настојање и брига једнога, не смију пријечити настојање и бригу другог. Отца и мајка су два бита, неопходна фактора у одгају младежи; ће један од њих маика или више-мање од другог дјелује, ту рјешето кака одгој буде добар. Само оба едина одгају дужио рок: мук буће е сам а погачање св енага, жева умјеривањем и армонисањем истих. Кад на дијете дјелују поједнака овина строгост и отресеност с једне, а мајчина нежност и микроврност с друге стране, онда оно плавти тихом матицом, која не вода у никакав тонор, него у добру, сигурну дужу.

„Denn wo das Strenge mit dem Zarten,
Wo Scharfes auch und Milde paarten,
Da gibt es einen guten Klang“.

То је ствари закон, па коме Шалер освања већ брачнога живота, али се и на нашу тему тако дивно примјенује, да ми бољега не тражимо. Удјевањем обува свага, мушких и женских, оће очиних и мајчиних, постигају се у одгајуће жеље најбољи резултати. Резултати су они армонични што тако, као што је било и одгајање армонично. Тако одгојено дијете није преврљиво, није нестално; у ону урбућену ћетину, рајаријаву, вгледна пуно воље и постојаноста.

На знању, наши родитељи највише у томе грлоше, што се не јавију, али баш не хоће сложити у домаћем васпитању порода. Отца гледа као строгашу, мајка се микровршношћу да поштеје, и ми се отац више својом строгашћу од мајке застраује, тим мајка мисли, да јој се треба на другу страну више удаљити, — како би олет — но њекое мислу — оно у род, у равнотежу поставила. Мајчина је најчешће у готово увјери добар; али она не увија, да се тимом разликељем велика нешта наполе, јер цитом на десну и лијево не воле олет на исту накривину. Кројећи она тако свакоје по својој лакту, породи се нево двострано васпитање, које не достиже никад до жељених резултата, јер чим се више микроврна мајка поред строгота оца с њетом забавља, тим се више дијете увјерава, да мајка не одобрава очин поступак. На тај начин долази оно до самовишности, како му је и криво у учиљено, и, што је најгоре, тузи оца ради несправичности и строготи. Јесте ли гледали том приликом, како се дијете, без икаквог сејења и кањања, покорава заслуженој казни? Оно ту казана тада мукијем промислом подиже, вјетко и злобно, а сама казна, мјесто да га поправи и добра му учини, још га тада нећа квари и у супротан обрће.

Нето дијете нијесмо још ете плавали; има ту и горих случаја, којима мијама своје дете штеди. Узмимо, примјером ради, да отац није задовољан резултатом својега васпитања, па мисли да треба још обавијезати, у строжој мјери, са њетом поступати. Обично се тада догађа, да мајка узима своје дијете у заштиту. Не смијући га, у оће говорити, пред муком правдати и бранити, она настоји, по што по то, да свакоје његово поступак од оца скриве и зашти. Жене врло рјешето увијају оно велико зло, које тиме начином одгајања својој робевој ћети наносе. С једне стране приписују их непослушности, а с друге, плазову у њима мржњу и омаловажање својих старијих. То су прве оне последице неважесног васпитања; јер су непослушност и омаловажање старешина први знаци покварене ћете. Мајке

наше као да не обраћају никакву пажњу на то: јер никога и материне маје треба да су несудни и задовољни што никога неба бити кад би се строжине поступало с њима на рачун тога.

И тако, кад гавјесано учитеља, којима рјешето васпитају или наставни, погледа на ове и њима смисли недодесности у нашег домаћем васпитању, мора га срце од јада забавети, једно с тога што су недодесности, а друго што их он није никад приправити. Оне су дабоже што као даду рине; кад крене изјечини да их вида, онда болесни јаче. — Нека се устегују зато срцеке мајке да не кадују својеј жељи тихих рама, јер колесити оне у почетку маје вгледати, коку последице и без пребоја бити, па онда ваг траже — па никога душу. Армоније нека буде од вада у васпитањање у жеље м оћу онем и најком: нека се сложи строгост прага са поажношћу друге, иа је она дајавијесни резултат и Орпљево ће тада стојати отворенијем челоу су Шарпантине којеје су доде одгајаје, успркос Рикардана, које се не могу позадати него само једном једином Корнедијеи.

V.

У догађајима бљавенкама нашег „Рабома“ поменули сме вште пуна рјешето о мазовањање и том приликом казали смо, да је оно први знак покварено жево. Новоладо дијете каде да је сво по његовој дужи; раумије се да оно, као такво, не трпа ништа, што му на путу стоји његовој слободној воли. Родитељи и учитељи на проме су мјесто, који му се у томе опору, отуда су она и први подложни његовој мржњи, проку — омаловажавању. Ови резултати безумног казнитија прваци су отров по младеж; они ће их једном као кужни грчеви састрјети у уништити. У то име треба да се за рана потешме са његовања, да нам не угине ејеме на ијини — наша драва жепа у људском друштву.

Једни антигод против омаловажавања јесте и отовање. Да се у жеље искорјени омаловажавања, треба на њих с веститијето краја дјеловати: учити их да поштују своје ете и рјево, будити у њима чувство пошто вава.

Цитовати али поштовати каго, значи признавати његове заслуге и достојанство. Јесте ли те заслуге и достојанство кадргичког човјека велике, то је и наше поштовање према њему веће, него што је обично. На тај начин пробује се у нама, е веже штевање тихавих људи. Има ствари, које ми процињивимо и удјевањем, на им одређимо извесну награду. Вриједност тихавих ствари увијек је релативна: оно ваљамо само онолико, колико ваљају али онај труд те је около њих наложено, или оно добре пошљедице, то ће собом довијети. Вриједност кријесних дужи касијем је другога образа; она се е може и никаком наградом изједначити и ми, говорећи овоо признавању заслуга и достојанства, имамо у виду само такво признање, које је моралне вриједности.

Ко жеји заслугити поштовање својих суфрањана, не смије никада из ова насутићи своје достојанство и оно узвишено чество, но коме се људи сејејује смилва. Број дрљења се човјека свога достојанства и чујејуће се, да у њетому не ошари своју душу као некру бољаштине, нештеје на тај начин честога моралнога значаја, а само таквоме казнају додијеује оће поштовање.

Мако веће од неважеснога јесте у вавањање е части. Оно се састоји у томе, што плашћу признају према заслуженим људима и спољашним знаковима давамо израза. Највеће ствени пак итвонња јест страхопочавање. Оно се састоји у томе кад се у наше итвонње удамоћи још нека страх, неба бајавана, да неважеснога особе, коју штејуемо, не погледа на нас криво.

Као што се из ових критичких објашњења види, сва су ова чувства елемента, узвишена. Родитељи и учитељи повлази су зато, да та чувства пробује у душу своје жеце; они их моралу од њих према свимх себе захтевају, јер је то први и главни услов, да добриме успојеном на жељу дјелујемо. Него родитељи и учитељи треба да поштују та чувства у жеце и према другејих, према власта, старешина и у оће према свих заслужених особа. То ће они чинити вада, а особито у оно добо, када су жеца неоварина, заједнава, неувадава према старешина. Се добо вова њети е стиво, које раба човјека. У њему се може оће жеца чинити све што се хоће и као и добро; нека родитељи и учитељи избирају оно што је боље.

Рекосмо да су деца у првоме почетку свога четинства преобилна, заједљива и црснона. Ако смо то мимогред помислили, нијесмо могли изаћи да баш тако мора бити у тој добу. Та појава код ђеце нијебу безуделно избујна појава; њима је извор у месалесном домаћем васпитању. Отац и мајка често пута у присуствуности своје ђеце аичу на школске уредбе, на уџетеле, на свештенике и на остале надлежне особе, а ђеце пријучи к срцу такве крпље и омаловажења, пређући им у кра, па све то уредбе, сви уџетели, све надлежне власти изгубе цијену у њиховим очима. Ми не волимо тиме, да родитељи у самој старости немају право; али волимо да тријепае противу свакога принципна уџетелскога васпитања кад се тако неопрепно излажу пред ђецом. Особито су несретне пошледице у томе погледу онда, кад родитељи пред ђецом сичу на решето разне сталеже, када

оромоте браства и племена. Тада се у ђеце затре свакоје поштовање; они се стану осјећати равноправни не само прећу осталим људима, него и прећу самим родитељима и уџетелима. Отуда потичу нећудности и бруталитет, зла која увијек не с а у де рајају.

Да се томе доскопи прва је дужност родитељима и уџетелима: не корити без пријетке потребне штедљивости, а увијек еадити све оно што је еаде достојно. Тиме ће се код ђеце најлакше пробудити поштовање, великоштовање, укључивање части и „трагоштовање, ова племенита и уважена чвстна која су нам била задатком у овој билешки „Уџетелсва Работна.“

(Наставља се.)

Жена по Шопенхауеру.

(Насталак)

УМЈЕТНОСТ.

Још нам остаје пошледиње питање, питање о умјетности. И ово је веома занимљиво.

Шопенхауер каже:

„Човјек мора да је изгубио памет, кад је пронашао да је жена људски: жона мјелена старом, усавијех паши, шпироки бокова, кратијех нога. Сва јој је ђелота у инстинту љубави. Мјесто што се иже да је љајеш, правиде би било рећи о њој да је неестетична.“

Што рече, да су у жена „кратке ноге.“ Ја се при том не ћу устављати; то вриједи као и оно што се каже: „у Француској су жене риђе.“ Ма што вели за „усне палећи“ и „широке бокова,“ ја се против тога обраћујем. Зар ђе ђелота не спава се с чвјек на што је која орган? Зар се није нести Деоица Готје диво у заокруженим боковима жонина, која изгледају јко бркови у лице?⁴⁷

Велота је споља, као и ум и срце, ето ти права одговора. Шопенхауер се без сумње оичио против претрасуде да је ђелота ствар неукључиво женска, али се одвише оичио.

Има ђелоте и у човјека, као што је има и у жене, ето то је истина. За жену је ђелота човјечка исто тако тијелствена и загошета, као што је ђелота жонина за човјека. Ја сам недавно написао комае томе у једном роману који је нисала жона, и то на онома тима гдје вели: „та чудновата ђелота човјечка, која толако буня и узнемирује жену...“ Зар то није отворено правнаше?

Али осталио те ствари на страну. Ево шта вели Шопенхауер о умјетности и у жонима. Ово су његова ријечи у цијелин.

„Жене поимају ни осјећања ни разумјевања у музици као ни у поезији ни умјетности шпашелно. То је код њих претом мајмуништво, претом препевања, гора декламација, која се ичи из тељко за долажења. Оне и омају способност да буду, ма у чим, и едир естраде, а ово за што: Човјек се у свакој работи труди да не осорене влада, баш својим умелом или својом снагом; жона на против влада је и сваудје екаовена да влада са својим посредом, то је рећи: све што може жона, може прећу човјека, а човјек је једни кад којим она има упали непосредно. Према томе, цијрора гове жону, да у својем приликама тражи начин, како ће осеожити човјека. А што повеќа нагледа као да се и оне интересује за спољнао ствари, то ништа друго није него претварање и шервање, то је рећи: гора мулетерија и мајмуништво. Русо је рекао: жона у опште не воле никаква умјетности, не рају и... Ју са у то, и не мају никакога духа.“

Ка год дубоко у ствари пролаче и не уставља се при споља иности, ето те првметити. Ваља ил само видјети, чим се оне ангажују шта епрања њихову пажњу у концерту, у опера, у коме прво неће ил видјети, како ће икакво уставља забрину и пријатностима мјестима најчорнијих дјела. Ако је

истина, да Грци нијесу пуштали жене у позорница, знади су разлог; у њиховим позорницама бар се је могло што разабрати. У наше доба владало би оноемо: „mulier taceat in ecclesia“ (жона да мучи у цркви) прилати: „taceat mulier in theatro“ (жона да мучи у позорници), и то би требало с великим елоном да стоји написано на завјези која заштити позорницу. Али шта се може више и осекавати од жона, када се оичиши, да у цијелом свијету тај пол није могло провистети ни једнога у истину великог духа, ни једнога дјела савршено и оригинално у умјетности, ни у чим му драго икакво дјело од трајне вриједности. У њих нема оне објективности ума, која је прије свога нужна и еликарству; оне не могу, а да не истакну њешто од свога. Обично жона идућу у стану ни да осете љубост, јер патристички индиферентизам (природа не чини екоак). Хаурте, у свом епозаме дјелу „Edmunden de ingeniosos ratas al cielo y tierra“ (жонина претга година, одриче жонима сваку умну способност. Поједини и усавијени изасци не мијењају ништа у овој ствари: жене јесу и остаје за најчвје, у скупу узнеши их, најсавршеније е или етијек.“

Једна примједба приједје.

Писак неможе питање о умјетности за два друга питања: питање о пољу и о суети.

Та два питања могу се одваде усклони, без икакве расправе, једном једном ријечу: то што се жени пробадије, не вриједи о тога, што се исто може и човјеку пробадије.

Што се тиче невоља се воме ил, носовина: „гладан трибух нема уха“ ваља за човјека пето као и за жену.

А што се тиче суете, вриједи то исто.

У ова млада елика и елолет, тај не може бате љежачи, ништо је за умјетност, био човјек или жона.

Оставимо на страну невољу и суету, на пристојно и правом питању.

Шта ће рећи оно презриво: taceat mulier in theatro?

Умјетност није ништа друго него субјамизира жаквота. Ко хоће да се узани до умјетности, ваља да је тачно и снажно осетно живље, ваља да се усаво до артистичка дуче.

Умљиво жону која не зна да исподу ни за суету, која нема ни брте ни оловоје, жону бонту а добру: то јој још није доста, па да може пролаћи у свијет умјетности.

Умјетност није беспесница, да јој се може предати сваки во има времена и повоља. Умјетност је само у једном у пријучи. Ваља бити обдарен, ваља бити њен вадрани: Она је сама одирајача пријуче, која је пролаза све етине док се је усавела до своје нисине. А кад је тако, зар није нема мећу људима ете гораће едлтијетности водити и мећу жонима?

А... још једном, драгољубиво и гласно ишети.

Замисли прво жону у пријет жону, а замаљало да су и једна и други у њиховим пошлацима што се тиче умјетности и

слободнага времена; може да се рећи, да су само жуди творци и познаваоци уметности, а да то жена не може бити?

У том случају, и једино у том случају, морало би се рећи, да је жена по свом саставу, од природе, неспособна за уметност.

Кад се питање тако размисли и на чисто извода, онда је лако и одговор му дати. Сам писац иде напуну у томе на руку. Пођимо за њим, на његов приједлижити питање. Ево тихх места:

Жена не може ни у чему да буде не простирана.

Кад изгледа као да се жена и за своја ампети-ва и интересе, то није ништа друго него њено претварање.

У ње нема сиогадуха објективности, који се доде, прије свега, за сликарство.

Оне не могу да усваћем себене јастивну.

Шта ће то рећи? То, да овајде излазио, само у другом објави, оно што смо нашла свугде до сад: разлику између човека и жене.

Жена, тако рећи, нема ни појма о оном што је „удаљено“, што јари за то.

Жена је, у очима човека, неестетична,

Као што је немилоствива,

Као што је неправилна,

Као што је непостојана,

Као што је негласна,

Као што је неосјетлива.

Али она има своју уметност, своју религију, своје право, своје срце, свој карактер, који само њој припада и који је друкчији од нашега. У томе лежи све.

Она има своје осећање, а то је еиноћа; свој карактер а то је полет; своје срце, а то је живост; своје право, а то је милосрђе; своју побиност, а то је закон; своју естетику, а то је страст; — докле се наше осећање зове узвишено;

њиз карактер, обзирна; наше срце, постојање; наше право, правичност; наша побиност, поштовање; и наша естетика, хармонија.

Дакле, умање, вола, срце, као и правда, религија, уметности имају своја два пола.

Ум је уздио и танкоћа и пространство; карактер је одважност и смотреност; срце је постојанство и живост; правда је милосрђе и правичност; религија је одушевљење и поштовање; уметност је, на поштовање, злато и хтронција.

Све оне стране идеалнога човјекства имају два смисла и два имена; то су, као и човјекство, чојек и жена.

А љу се огривачити на питање о уметности, и најјаснију се.

Има двојаке музике и двојаког прјесивства; има двојаке уметности.

На прилику, двојако прјесивство: Мисе (Musset) и Иго (Hugo), или Хајне и Гете.

Има двојаке музике: Чимароза и Моцарто, Вагнер и Берлио.

Све што је тако а жестоко, то је од жене; све што је пространо а складно, то је од човека.

Страст је жена, равност је чојек.

Жена је кратковида, чојек датеко вида.

Сјонер, његова смотреност, његова правичност, његова морална равност, то су ти својства мушкца. Југ, његова таткоћа, његова нежност, његова милосрђе, његов огаћ, то су ти својства женска.

То је и Бисмарку рекао: германка је пасмина рода мушкца, латинска пасмина рода женска.

Наполеон је казано Гету: „Ви сте чојек!“

(Српшће се).

ПРИЛОЖАК К ИСТОРИЈУ ЦРНЕ ГОРЕ У ПИСМУ ВЛАДИКА ДАНИЛА ПЕТРОВИЋА

Нека дан неки призорац доведе неколико старинаца писма на Цетине да их прода. Та чиница добоше мене до руке те их ја прегледах. Међу њима најош између остах, једно својеручно писмо владике црногорскога Данила Петровића-Бегова, првога Господара црногорскога из владичје фамилије Петровића. Ово се писмо односи на неке Приморце који су се, за вреије владике Данила, преселили у Истрију, у село Пероје, да ће ово писмо што год допринијети објавиљше постака Црногорске колоније у Истрију, то љу га овеће и сполнати. Ово писмо владике Данила је сам одуку те сада налази се у мојој собственој збирци старина.

Међу писмима која кунух у тога Приморца, налази се још једна „Сентина“ о умру неке криве свјеће која је била међу Махлинама, Поборима и Вјелицима. Та „Сентина“ писана је 1721 године а потписана је и потврдио јесту својеручно владика Данило. Тај његов потпис изаси овако: „Данил владика похваљеном како су суди праћу чинили не седочба овихх

код селзашиница“. Другом приликом извијешу и ову „Сетинцу“ преко читавица „Зето“, а сад ево писмо владике Данила:

Данил владика потпиљч Б. М. М. С. И. П. * 1723 Маја 6. —
Српшће се.
Имам ову црну мору међу мојом руком Јузу Перољу и брату му Марку како су вазде били добри христјани, и добро и чисто служили господина Бога и зановеди његове творци; а сад их најош изпаћет от силнихх и сумерљивх людих, кои Бога и зановеди Божје не слушало, него срочувао нечце напало; а сад их најош изпаћет от силнихх и митници братучеда; тако и Марку уби онога злочница, и за ту невољу и напаст иде у Истрију некаће место за себе и за неколико кућа. Преноручемо их нама свема христјанима Црногорцима у Пероје да их лично приећати п у све поможете и ашлате за спали посо.“ —

Свошчино Марко Драговић.

*) Војводо владичје црногорци Свендеријев и приморски. М. Д.

К Њ И Ж Е В Н О С Т.

Karagjorgje Il grande — eroica brillante della Nuova Serbia — Sav. Giacomo Chitadina — Spalato — 1885 — pagina 68. на велико осмави.

Г. Будана, наш стари дознаник, баш је неуморан радник на пољу живичности, а његов рад сав одликује се племенитом тежњом, да италијански народ упознава са српскејем. Пошто је дружио Италији даје књиге најошх народних прјесана а међу њима у одомовина и у зводу Његушова Пероје и Вајенаца на историју Црне Горе, сада смо отворили још на историју ове Србије величанственог славу Карађорђевог.

Књижница је ова написана популарно за најширу публику према ојој тежњи писачево, да што више разшири славу имена Карађорђевог а имена српскога. И одстаја је постигла своју змену, што се види у њеном дочека свјетх личица дилитантскихх без разлик. А особито је била позната књиженик г. Анту Шкиовић у подлиску N. Lista бр. 83.

Г. писач је постао своје једо српскомо народу а српски народ љу његово име увашети међу најодличивеја и најиницијенска својем прједственица.

Т.